

En l'elaboració d'aquest capítol han participat:
Natalia Barrientos, Raquel Vaquer-Sunyer i l'Autoritat Portuària de Balears.

Vaixells a ports

1. Nombre total de trànsit de vaixells
2. Nombre de passatgers de línies regulars
3. Nombre de creuers
4. Nombre de creueristes
5. Nombre de ferris
6. Nombre de petroliers
7. Nombre de cimenters
8. Nombre de vaixells de càrrega horitzontal (*ro-ro*)

Els vaixells a ports fan referència al nombre d'escales que diversos tipus d'embarcacions efectuen als ports principals de les Balears. Per tant, proporcionen una visió sobre el trànsit marítim professional que freqüenta les Illes.

A causa de la insularitat, a les Balears hi ha una gran dependència del transport marítim de l'exterior i entre illes. Aquest fet suposa una freqüentació elevada d'embarcacions, que exerceix una pressió sobre la mar Balear.

Principalment, la presència d'embarcacions a ports pot generar impactes d'escala ambiental i social. Entre les amenaces ecològiques destaquen la contaminació de l'aire (emissions atmosfèriques producte de la crema de combustibles que emeten gasos i partícules contaminants en suspensió) i de la mar (abocaments no controlats i/o accidentals, descàrregues d'aigües de llast). Addicionalment, els mamífers marins es veuen afectats en ocasions per col·lisions amb embarcacions i per la contaminació acústica que aquestes produeixen —el que es coneix com renou submarí.

En darrer lloc, els creuers per la Mediterrània actualment suposen una modalitat turística en auge. Atesa la creixent activitat d'aquest tipus de turisme a les Balears, es poden generar problemes ambientals i socials en termes de qualitat de l'aire/aigua i capacitat de càrrega humana.

METODOLOGIA

S'han obtingut les dades de les memòries anuals de l'Autoritat Portuària de Balears.¹ Les dades provenen dels cinc ports principals de les Illes gestionats per l'Autoritat Portuària de Balears: Palma, Alcúdia, Maó, Eivissa i la Savina.

Els tipus de vaixells comptabilitzats es resumeixen en desset categories: vaixells de guerra nacionals, convencionals, creuers turístics, ferris de càrrega o de passatge, ferris de passatge o cotxes, vaixells de càrrega a granel carboners, vaixells de càrrega a granel cimenters, vaixells de càrrega a granel cerealers, altres vaixells, vaixells de passatge ràpids, vaixells de pesca litoral, remolcadors, vaixells de càrrega horitzontal rodada, vaixells de càrrega horitzontal de cotxes, tancs de gasos líquats, tancs d'altres líquids i tancs petrolers. S'afegeix el seguiment temporal per separat de cada tipus de vaixell des que hi ha registre.

En els resultats s'inclouen les dades de totes les escales de vaixells professionals als cinc ports principals de les Illes i dels vaixells per tipus més freqüents o més relacionats amb els indicadors de pressió humana i de turisme:

→ **Creuers turístics.** Inclou els creuers mediterranis que fan escala a les Illes. S'aporta també l'indicador de «Nombre de creueristes», en el qual es comptabilitzen els passatgers amb inici de línia, final de línia i en trànsit als ports de les Illes.

→ **Ferris (transbordadors).** Inclou ferris de càrrega amb passatgers, ferris de cotxes amb passatgers i ferris de passatge ràpids. Transporten tant passatgers com vehicles i càrrega, i solen tenir horaris diaris programats que permeten el trànsit directe entre dos punts. Addicionalment es mostra l'indicador «Nombre de passatgers de línies regulars», que comptabilitza quantes persones han embarcat o desembarcat als ports de les Illes.

QUÈ ÉS?

Nombre d'escales de vaixells per tipus i nombre de passatgers que es produeixen als cinc ports principals de les Illes gestionats per l'Autoritat Portuària de Balears. S'hi inclouen diferents tipus d'embarcacions: vaixells de guerra, creuers, ferris, tancs petrolers, vaixells de càrrega horitzontal (*ro-ro*), vaixells de càrrega a granel, remolcadors, tancs de gasos i líquids, vaixells de pesca litoral i altres vaixells.

METODOLOGIA

S'inclouen dades de les escales fetes entre 1992-2021 als cinc ports gestionats per Ports de Balears (Autoritat Portuària de Balears):

- Mallorca: Port de Palma i Port d'Alcúdia.
- Menorca: Port de Maó.
- Eivissa: Port d'Eivissa.
- Formentera: Port de la Savina.

Les dades estan publicades per Internet a les memòries anuals de l'Autoritat Portuària de Balears ([web](#)).

Les xifres del nombre d'escales de vaixells i del nombre de passatgers de línies regulars comptabilitzen operacions d'embarcament i desembarcament, mentre que el nombre de creueristes es refereix als passatgers en trànsit i als que efectuen inici i final de línia als ports de les Illes.

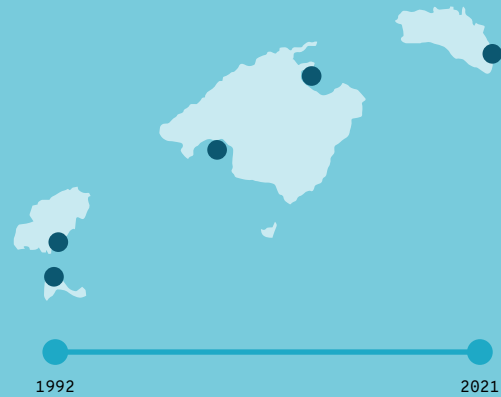
RESULTATS

- Els anys de seguiment mostren un augment gradual del transport marítim del 56 %, que ha passat de 20.121 escales el 1992 a 52.936 escales el 2019 (any pre-pandèmia). Aquest augment gradual també es reflecteix entre 1992 i 2019 en el nombre de passatgers de línies regulars (+ 4,8 milions) i en el nombre de creueristes (+ 2,5 milions).
- El 2020, les restriccions de la crisi sanitària derivada de la COVID-19 varen provocar una disminució de les escales del 42 % respecte a

PER QUÈ?

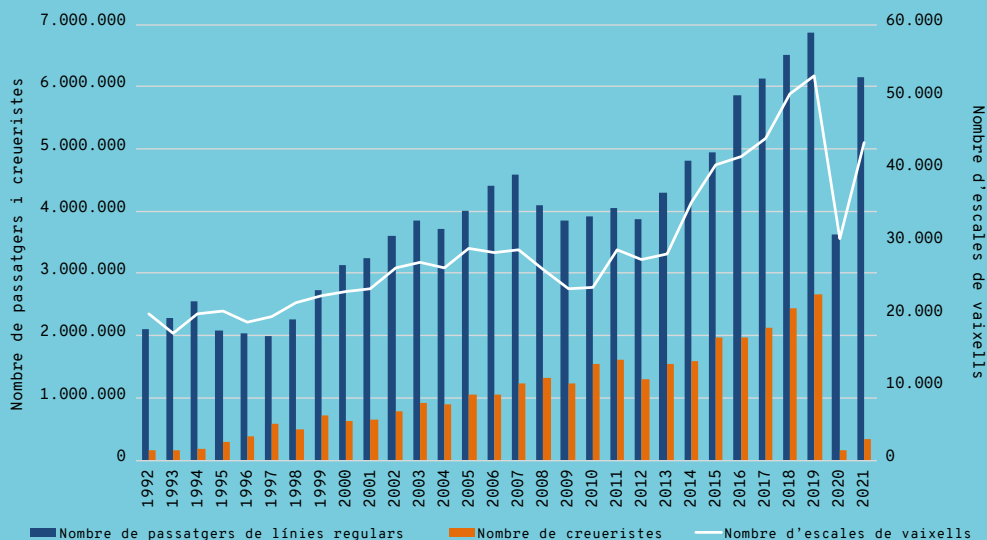
La informació sobre el nombre total d'escales i de passatgers per tipus d'embarcació proporciona un marc de referència per entendre la pressió ambiental originada pel transport marítim a la qual se sotmeten el medi marí i el terrestre de les Illes.

LOCALITZACIÓ

l'any pre-pandèmia, mentre que els passatgers de línies regulars varen disminuir un 47 % i els creueristes un 94 %. El 2021 no es varen assolir els valors pre-pandèmia, especialment en el nombre de creueristes, ja que encara hi havia restriccions sanitàries.

- Per illes, els ports d'Eivissa i la Savina són els que registren més navegació de les Balears (un ordre de magnitud més gran). Això és per causa del gran nombre de ferris i de transport de càrrega horitzontal que circulen entre Eivissa i Formentera.

Trànsit de passatgers i escales totals dels vaixells a tots els ports principals de les Balears (Palma, Alcúdia, Maó, Eivissa i la Savina) entre 1992 i 2021. FONT: Autoritat Portuària de Balears.

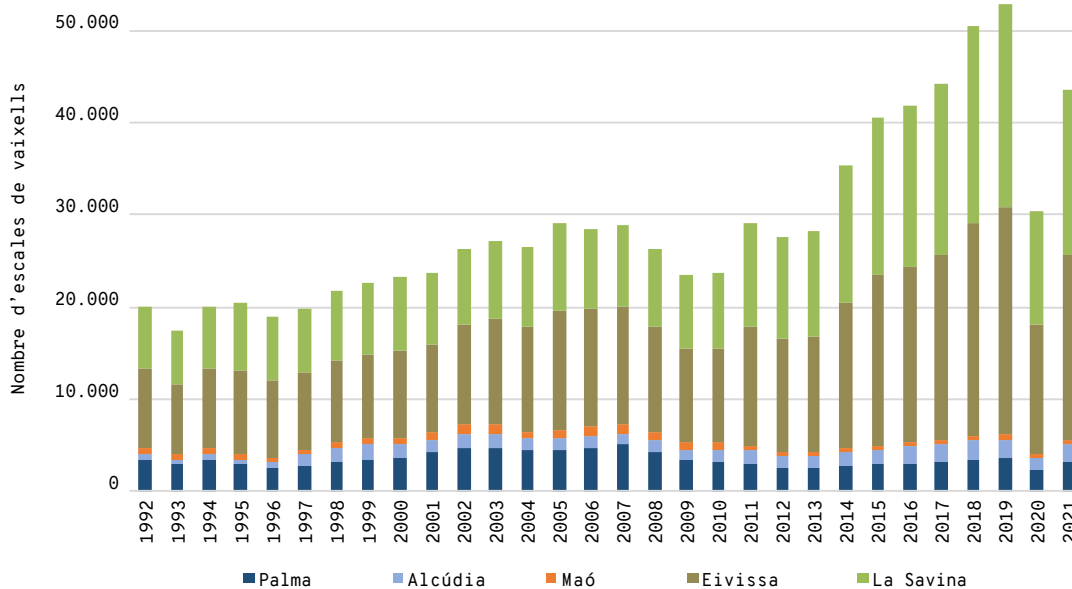

Figura 1. Trànsit total de vaixells als ports de Palma, Alcúdia, Maó, Eivissa i la Savina entre 1992-2021. FONT: Autoritat Portuària de Balears.

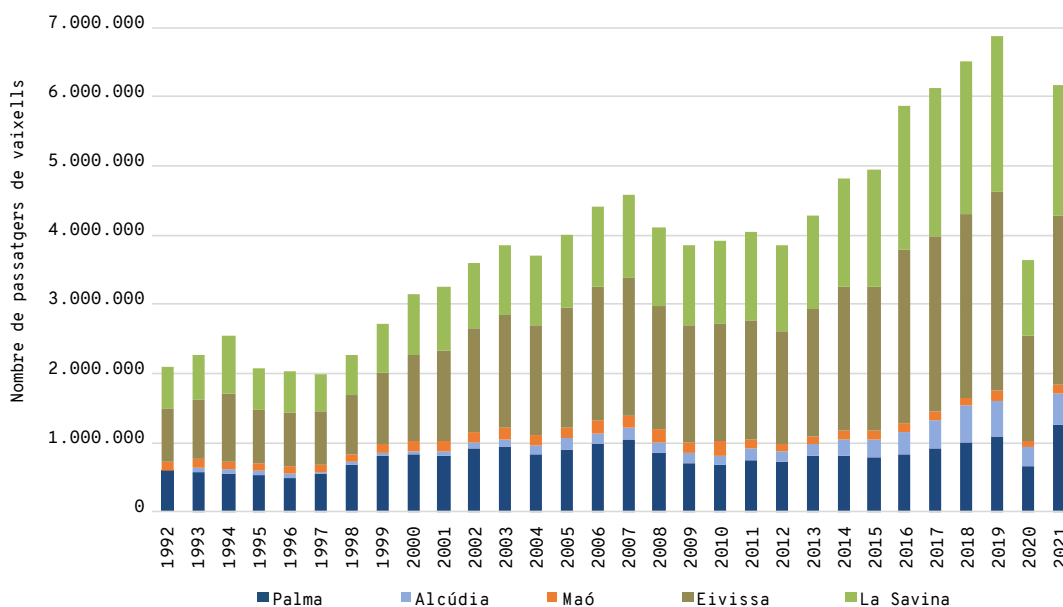

Figura 2. Trànsit total de passatgers als ports de Palma, Alcúdia, Maó, Eivissa i la Savina entre els anys 1992-2021. FONT: Autoritat Portuària de Balears.

- **Petrolers.** Tancs petrolers, també anomenats vaixells de càrrega a granel líquids.
- **Cimenters.** Vaixells de càrrega a granel cimenters.
- **Vaixells de càrrega horitzontal rodada o ro-ro.** El nom que de vegades s'empra per designar aquests vaixells (*ro-ro*) prové de l'anglès *roll-on roll-off system*, i fa referència als vaixells que transporten càrrega rodada (camions contenidors, cotxes de lloguer, etc.). S'hi inclouen les escales efectuades per *ro-ro* mercaderies, *ro-ro* mixtes i *ro-ro* passatge (ferris de càrrega amb passatgers, també comptabilitzats a «Nombre de ferris».

RESULTATS

1. Nombre total de trànsit de vaixells

Entre 2019 i 2020, varen disminuir les escales un 42 % com a resultat de la pandèmia causada per la COVID-19. A escala global, als oceans del món, es varen produir decreixements en el tràfic marítim de fins al 70,2 %.² L'any 2021 es varen efectuar 43.634 escales de vaixells als ports de les Illes, la qual cosa suposa un augment del 30 % respecte al 2020 (figura 1). Tot i així, l'any 2021 es varen comptabilitzar 9.300 escales menys que l'any pre-pandèmia (2019), quan es va assolir el màxim d'escales registrat: 52.936.

Dels cinc ports estudiats destaquen els d'Eivissa i la Savina, que superen fins a un ordre de magnitud el nombre anual d'embarcacions (màxim de 25.000 vaixells anuals) de la resta de ports. L'any 2021, Eivissa

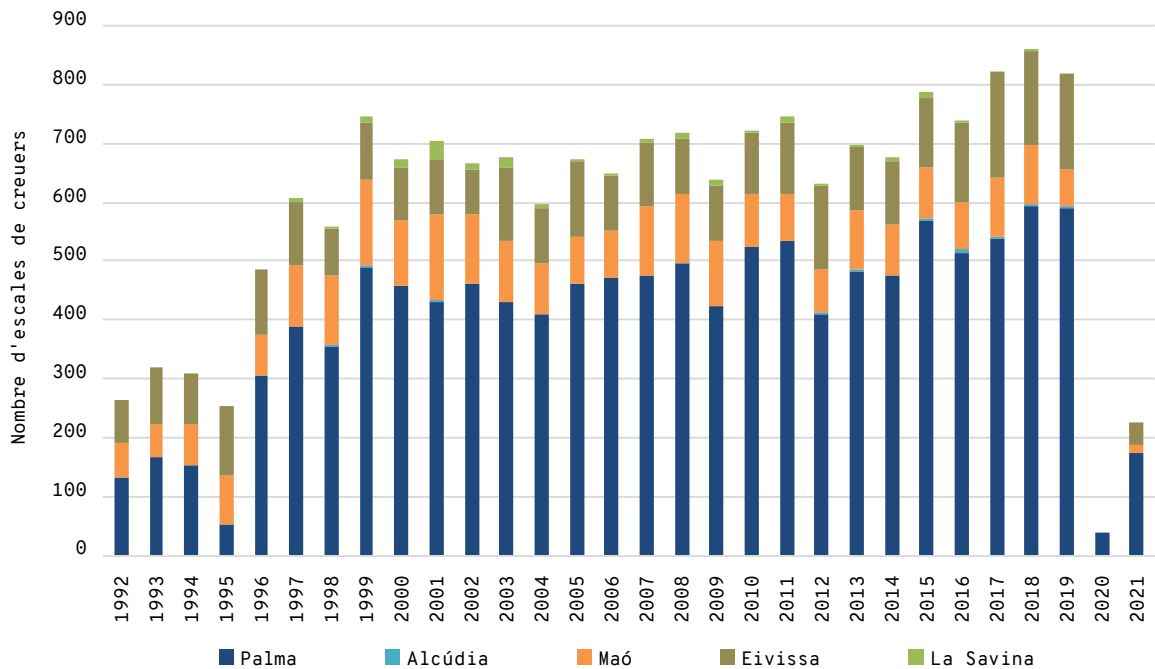

Figura 3. Nombre d'escales de creuers als ports de Palma, Alcúdia, Maó, Eivissa i la Savina entre 1992-2021. FONT: Autoritat Portuària de Balears.

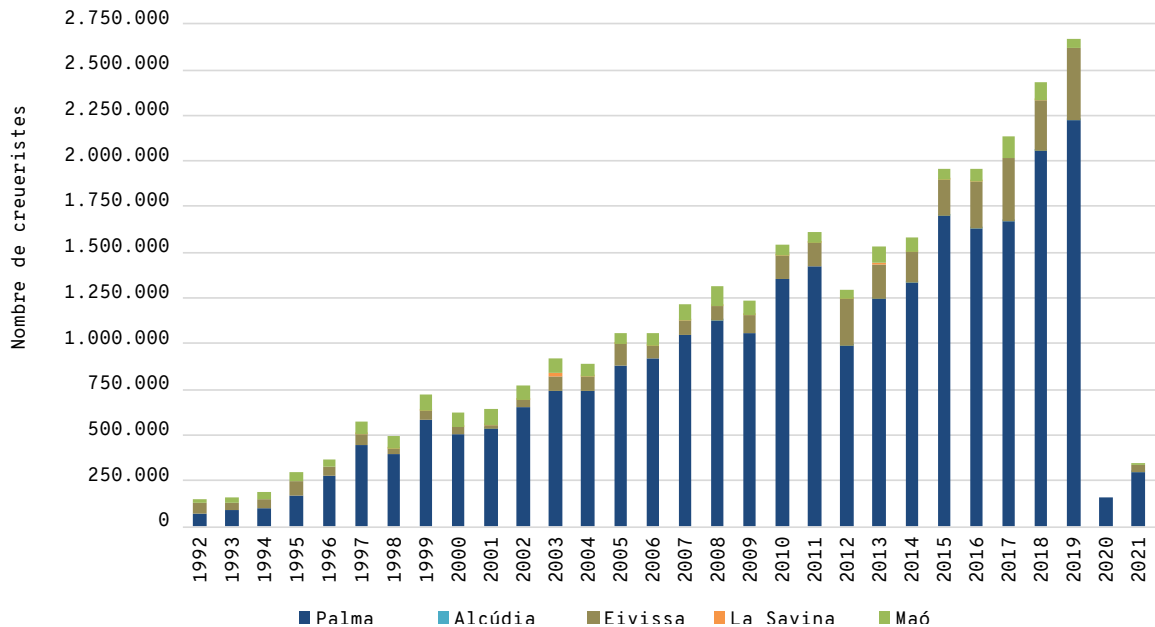

Figura 4. Nombre de creueristes als ports de Palma, Alcúdia, Eivissa, la Savina i Maó entre 1992-2021. FONT: Autoritat Portuària de Balears.

va rebre un 46 % del tràfic, seguida de Formentera (41 %), Palma (7 %), Alcúdia (5 %) i Maó (1 %).

2. Nombre de passatgers de línies regulars

L'any 2021, 6,16 milions de passatgers varen realitzar escales als cinc ports principals de les Illes. Això suposa un 41 % més que el 2020 (figura 2).

Des del 1992, el nombre de passatgers gairebé s'ha triplicat (ha passat de 2,1 a 6,2 milions). Talment com passa amb el nombre de vaixells, els ports de les Pitiüses són els que registren més freqüentació de passatgers, un 70 % de tots els de les Illes, a causa de l'alt nombre de ferris que connecten diàriament Eivissa amb Formentera.

3. Nombre de creuers

El port que rep més escales de creuers és el de Palma (~ 500-600 anuals), seguit del d'Eivissa (~ 100-200 anuals) (figura 3) i el de Maó (~ 50-100 anuals). Alcúdia i la Savina mostren el nombre anual més petit de creuers dels cinc ports d'estudi (< 10).

El 2020, la crisi sanitària derivada de la COVID-19 va provocar una disminució del 95 % de creuers, que varen passar de 819 l'any 2019 a 39 el 2020. Únicament el port de Palma va rebre escales de creuers turístics el 2020. El 2021, la xifra va augmentar lleugerament a 227 escales (175 a Palma, 40 a Eivissa i 12 a Maó), però essent encara un 72 % inferior als valors del 2019 (prepandèmia).

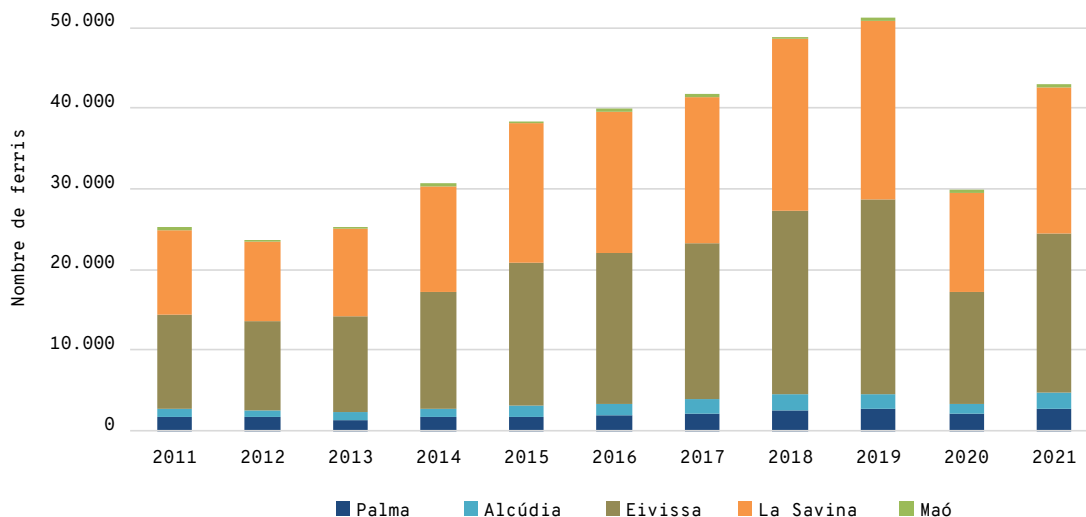

Figura 5. Nombre d'escales de ferris als ports de Palma, Alcúdia, Eivissa, la Savina i Maó entre els anys 2011-2021. FONT: Autoritat Portuària de Balears.

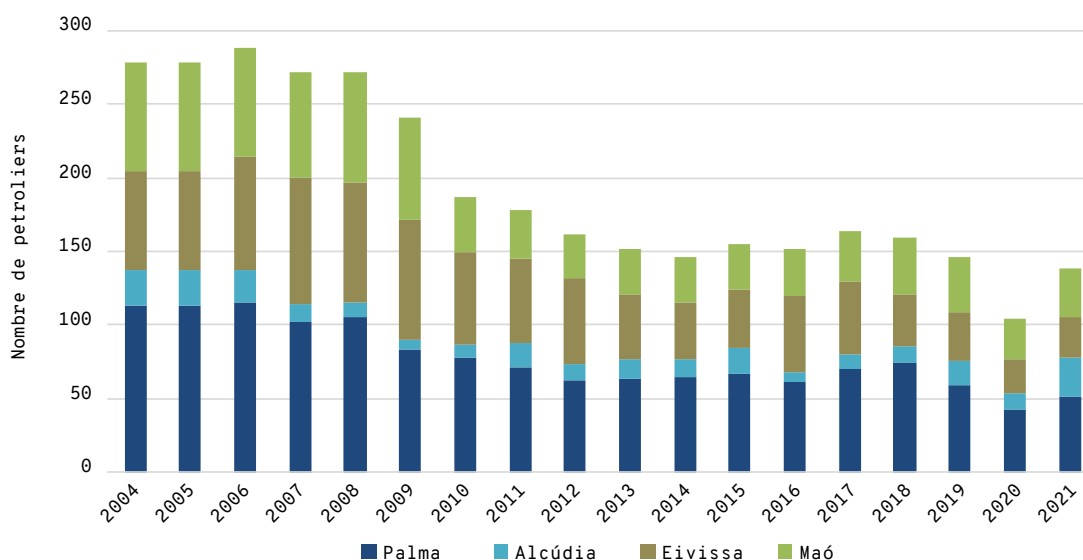

Figura 6. Nombre d'escales de petroliers als ports de Palma, Alcúdia, Eivissa i Maó entre 2004-2021 (no es mostra el port de la Savina, perquè no registra escales d'aquest tipus de vaixells). FONT: Autoritat Portuària de Balears.

4. Nombre de creueristes

L'any 2019 es varen comptabilitzar 2,5 milions més de creueristes que el 1992. La crisi sanitària derivada de la COVID-19 va provocar el 2020 una baixada del 94 %, tornant als valors inicials de passatgers de creuers del 1992 (valors només del port de Palma). El 2021 es varen duplicar els creueristes (345.099 creueristes), mantenint uns valors molt per sota dels nivells pre-pandèmia. Aquestes disminucions s'expliquen per la prohibició d'escales de creuers entre la primavera del 2020 i la del 2021 (resolucions del 23 de juny de 2020 i del 27 de maig del 2021 de la Direcció General de la Marina Mercant).

5. Nombre de ferris

Des del 2011 fins al 2019 es duplica el nombre d'escales de ferris, que passen de 25.221 a 51.305 escales (figura 5). Els ports de les Pitiüses destaquen

en nombre, amb un ordre de magnitud més gran que la resta, a causa principalment de l'alt nombre de ferris que connecten Eivissa amb Formentera.

El 2020, any de restriccions sanitàries, el nombre total d'escales de ferris va ser del voltant de 30.000. Això suposa un descens del 40 % (- 20.000 escales respecte al 2019), derivat especialment dels ports de les Pitiüses. El 2021 es varen efectuar 42.942 escales, uns valors que ja superen els del 2017.

6. Nombre de petroliers

La Savina és l'únic port on no es registra la presència de petroliers entre els anys 2004-2021, ja que no disposa de terminals per acollir-ne i el combustible es transporta en camions cisterna. El nombre anual d'escales de petroliers oscil·la entre 288 i 104 (figura 6), amb el mínim registrat el 2020, seguit de 139 escales el 2021.

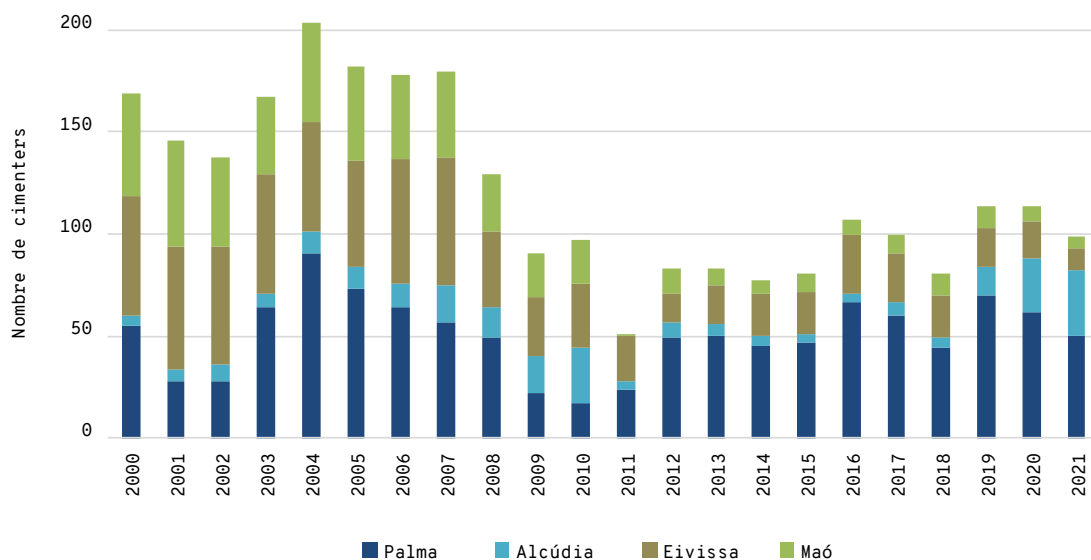

Figura 7. Nombre d'escales de cimenters als ports de Palma, Alcúdia, Eivissa i Maó entre 2000-2021 (no es mostra el port de la Savina, perquè no registra escales d'aquest tipus de vaixells). FONT: Autoritat Portuària de Balears.

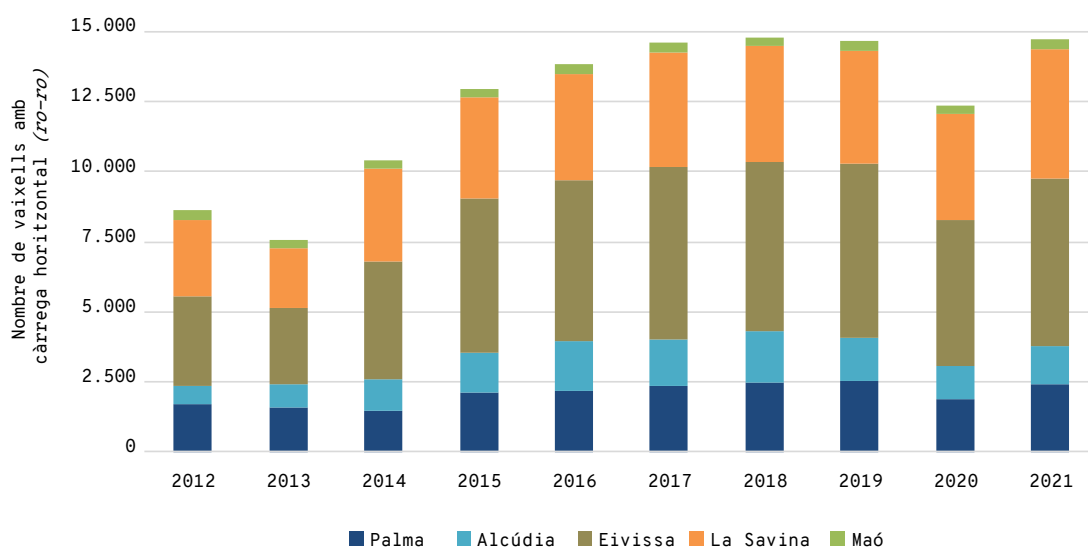

Figura 8. Nombre d'escales de ro-ro (vaixells que transporten càrrega horitzontal) als port de Palma, Alcúdia, Eivissa, la Savina i Maó entre 2012-2021. FONT: Autoritat Portuària de Balears.

7. Nombre de cimenters

La Savina és l'únic port que no té cimenters atracats durant els anys 2000-2021, ja que tota la mercaderia de combustibles i ciment es transporta amb camió cisterna. El nombre de cimenters va ser més elevat (entre 100-200 escales) entre els anys 2000-2008. El 2011 es va assolir el mínim (51), any a partir del qual començaren a pujar les escales amb valors ~ 100.

8. Nombre de vaixells de càrrega horitzontal (ro-ro)

Els ports d'Eivissa-la Savina registren més tràfic de càrrega horitzontal, al voltant d'un 70 % més que la resta (figura 8). Els màxims d'escales de ro-ro (~ 14.600-14.800 escales) s'assoleixen entre 2017-2021, excepte l'any 2020, quan disminueixen un 16 % respecte al 2019, any pre-pandèmia.

CONCLUSIONS

- El total de vaixells a ports de les Balears augmenta un 56 % del 1992 al 2019. El 2020 s'observa una disminució del 42 % derivada de la crisi sanitària (passa de 52.936 escales el 2019 a 30.494 escales el 2020), mentre que el 2021 torna a augmentar un 30 % respecte al 2020 (43.643 escales), assolint valors similars als del 2017.
- Els ports de les Pitiüses són els que registren més navegació de totes les Illes (assolint les 25.000 escales anuals de vaixells a Eivissa el 2019). El 2021 les Pitiüses varen rebre un 87 % de les escales de tràfic marítim professional, seguides del 7 % de Palma, el 5 % d'Alcúdia i l'1 % de Maó. La causa és l'elevat nombre de ferris i vaixells de càrrega horitzontal que connecten Eivissa i Formentera.

- El 2021 es varen registrar 6,2 milions d'escales de passatgers als cinc ports principals de les Illes, un 41 % més que el 2020. El màxim es registra el 2019, amb 6,9 milions de passatgers.
- El nombre d'escales de creuers turístics és sempre superior al port de Palma (~ 500-600 anuals), seguit del d'Eivissa (~ 100-200 anuals) i el de Maó (~ 50-100 anuals). A Alcúdia i la Savina són menys freqüents (< 10 anuals). La crisi sanitària va provocar una disminució del 95 % de creuers respecte al 2019, i l'any 2021 varen augmentar les escales lleugerament, que varen ser un 72 % inferiors que les de l'any prepanidèmia.
- Des del 1992 ha augmentat progressivament el nombre de creueristes fins a ser 17 vegades més gran l'any 2019 (ha passat de 152.911 a 2,7 milions). Els anys 2020 i 2021 el nombre de creueristes va ser de 156.757 i 345.099, respectivament.
- El nombre de ferris és el més alt de tots els tipus de vaixells analitzats (s'ha duplicat des del 2011, assolint les 50.000 escales anuals el 2019) i, per tant, dirigeix les tendències temporals de tots els vaixells a ports. Els ports de les Pitiüses són els que registren més tràfic de ferris. El 2020, el nombre total de ferris disminueix ~ 40 % (-20.000 escales) respecte a l'any prepanidèmia. El 2021 remunten les escales a 42.942, superant els valors del 2017.
- Les escales anuals de petroliers disminueixen amb el pas dels anys. El 2021 es registren 139 escales de petroliers en comparació amb les > 200 entre 2004-2009.
- Els cimenters efectuen > 100 escales entre els anys 2000-2008, 2016 i 2019-2020. El 2021 se'n comptabilitzen 99 escales.
- Les escales anuals de vaixells amb càrrega horitzontal sumen al voltant de 14.700 des del 2017, tot i que disminueixen un 16 % el 2020. Els ports d'Eivissa i la Savina són els que registren més escales de vaixells amb càrrega horitzontal (al voltant d'un 70 % més que la resta de ports).

REFERÈNCIES

¹ PORTS DE BALEARS; AUTORITAT PORTUÀRIA DE BALEARS. «Memòries anuals» [en línia]. <https://www.portsdebalears.com/es/biblioteca?shs_term_node_tid_depth=64>.

² MARCH, D.; METCALFE, K.; TINTORÉ, J.; GODLEY, B. (2021). «Tracking the global reduction of marine traffic during the COVID-19 pandemic». *Nature Communications*, 12. <https://doi.org/10.1038/s41467-021-22423-6>.

CITAR COM

BARRIENTOS, N.; VAQUER-SUNYER, R.; AUTORITAT PORTUÀRIA DE BALEARS (2022). «Vaixells a ports». A: Vaquer-Sunyer, R.; Barrientos, N. (ed.). *Informe Mar Balear 2022* <<https://informemarbalear.org/ca/pressions/imb-bucs-a-ports-cat.pdf>>.